

Posledná úprava: 16. apríl 2012

Tézy štátnych záverečných skúšok študijný program Systémová ekológia 1. stupeň štúdia (Bc.)

V 1. stupni štúdia študijného programu Systémová ekológia sú stanovené nasledujúce predmety štátnych skúšok: Ekológia, Monitoring a Informačné systémy.

Ekológia

Organizmy a prostredie. Prispôbenie sa k prostrediu, životné stratégie. Konvergencia a divergencia.

Podmienky prostredia: teplota, vlhkosť, pH, prúdenie, štruktúra pôdy a substráty, polutanty.

Zdroje: žiarenie (fotosyntetické systémy), voda (rastliny a živočíchy, mechanizmy proti stratám vody), oxid uhličitý, minerálne látky, potrava (generalisti a špecialisti, nutričná hodnota potravy, obrana a ochrana pred skonzumovaním), priestor. **Ekologická nika:** fundamentálna a realizovaná nika.

Populácie. Definícia (unitárne a modulárne organizmy). Vlastnosti populácií: rozmiestnenie, veľkosť, mortalita, natalita, štruktúra populácie, rast populácie. Formy rastu populácie a únosnosť prostredia. Zmeny početnosti v čase a ich príčiny. Stratégie organizmov.

Metapopulácie a ich dynamika. Migrácie a disperzie v priestore a čase: typy migrácií a rozptylu (disperzie).

Interakcie. **Vnútroduhová konkurencia** a regulácia veľkosti populácie, teritoriálne správanie, samozriedovanie populácií. **Medziduhová konkurencia:** princíp konkurenčného vylúčenia, antagonizmus, efekt premenlivého prostredia, konkurenčné uvoľnenie, medziduhová konkurencia v evolučnom čase (posun znakov, duch konkurenčnej minulosti).

Predácia: povaha predácie. Herbivory a kompenzácia rastlín. Predátory ako kľúčové druhy (key species) spoločenstiev. Zloženie potravy a potravné preferencie. Optimálne získavanie potravy. Populačná dynamika predácie: dynamika systému predátor-korisť. Stabilizujúce sily v systéme predátor-korisť (samoregulácia, heterogenita prostredia).

Dekompozítori a ich zdroje. Organizmy (baktérie, huby, rozkladače) a ich vzájomné vplyvy. Typy zdrojov.

Parazitizmus: podstata vzťahu, rozmanitosť parazitov, prenos a šírenie, hostiteľ ako biotop, populačná dynamika parazitizmu. **Mutualizmus:** podstata vzťahu, príklady mutualistických interakcií.

Spoločenstvá. Štruktúra a parametre spoločenstva; usporiadanie spoločenstiev v priestore, hranice spoločenstva; štruktúra spoločenstiev v evolučnom čase – sukcesia; klimax; stabilita spoločenstiev: reziliencia a rezistencia; druhové bohatstvo a biodiverzita; typy biodiverzity; faktory ovplyvňujúce biodiverzitu v čase a priestore.

Ekosystém. štruktúra ekosystému, potravné reťazce a potravné pyramídy; tok energie v ekosystéme, regulácia zhora a zdola; bilancia živín vo vodných a suchozemských ekosystémoch: vstupy a výstupy; biogeochemické cykly: hydrologický cyklus, cyklus uhlíka, dusíka, síry, fosforu; produktivita ekosystémov; primárna a sekundárna produkcia; štruktúra globálneho ekosystému – suchozemské typy prostredia – biómy.

Ekológia krajiny. Vývoj a charakteristika, význam a smery dnešnej krajinskej ekológie.

Krajina - jej definície. Krajina ako geosystém. Krajina ako ekosystém. Krajinotvorné procesy a ich formy.

Prvotná a druhotná (a súčasná) krajinná štruktúra. Terciálna krajinná štruktúra.

Strety záujmov v krajine. Konflikty zo stretov záujmov. Špecifické skupiny.

Plôška ako základná štruktúra jednotka krajiny. Koridory, krajinné siete a ich funkcie. Krajinná matica, porézanosť a funkcie v matici.

Ekologická stabilita krajiny. Krajinný potenciál. Zaťaženie krajiny antropickými aktivitami. Stresové faktory, stres v krajine. Ekologická únosnosť krajiny.

Monitoring

Monitoring a monitorovanie (definície monitoringu, rozdelenia monitoringu (prieskum – survey, surveillance, monitoring, pasívny monitoring, aktívny monitoring).

Ekologický monitoring (definícia ekologického monitoringu, monitorovacie prvky, monitorovacie premenné, príklady ekologického monitoringu na úrovni populácií, spoločenstiev a ekosystémov).

Biologická rozmanitosť a jej monitoring (definícia, základné úrovne, meranie a geografické gradienty biodiverzity, Dohovor o biodiverzite)

Monitoring ovzdušia (všeobecné poznatky o ovzduší, jeho základné charakteristiky, monitorovanie znečistenín ovzdušia, znečistenie vnútorného ovzdušia, koncentračné limity znečistenia ovzdušia, princípy monitorovania ovzdušia, jednotný systém kontroly ovzdušia, ČMS Ovzdušie).

Biomonitoring (definícia biomonitoringu, základné požiadavky účinnej bioindikácie, typy bioindikácie (nešpecifická, špecifická, aktívna), bioindikátory – senzitívne, akumulčné, úrovne bioindikácie).

Fytomonitoring (rastliny ako bioindikátory, reakcie rastlín na stresové faktory, vybrané príklady fytomonitoringu (napr. fytomonitoring na oxid siričitý, prach a popolček).

Zoomonitoring (živočíchy ako bioindikátory, výber testovacích druhov a skupín, rozdiely v bioindikácií pomocou rastlín a živočíchov, príklady zoobiomonitoringu (napr. prachové častice, zlúčeniny fluóru).

Biomonitoring ovzdušia – lichenomonitoring (lišajníky – charakteristika, rozdelenie podľa tvaru stielok, bioindikácia pomocou lišajníkov, citlivosť lišajníkov na SO₂).

Monitorovací systém životného prostredia v SR (ciele monitoringu životného prostredia, tri základné úrovne monitoringu ŽP, organizácia monitoringu ŽP, strediská ČMS, informačný systém monitoringu (ISM).

ČMS BIOTA (ciele ČMS BIOTA, tri podsystémy ČMS BIOTA (živočíchy, rastliny, biotopy), organizácia ČMS BIOTA, informačný systém taxónov a biotopov (ISTB).

Monitoring a reporting v ochrane prírody (NATURA 2000, smernica č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov a smernica č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a potreba monitoringu a reportingu, priaznivý stav biotopov a druhov).

Informačné systémy

Tvorba databázového systému.

Zobrazenie zemského povrchu.

Kartografické zobrazenia.

Mapové vyjadrovania.

Vektorové a rastrové podklady.

Vektorizácia analógovej mapy.

Tvorba WORD FILE.

Interpretácia údajov z geografického koordinačného systému.

Rastrové GIS.

Vektorové GIS.

Modelovanie GIS.

Jednotlivé okruhy budú skúšané ako praktické overenie vedomosti pri počítači so softvérovým produktom poskytnutým v rámci zakúpených a voľných softvérových produktov na FPV UMB.